

При съставяне на житието Хоматианъ е използвалъ пространното Климентово житие, отгдето е заелъ подробно-ститѣ за гонението на славянскитѣ първоучители и тѣхнитѣ ученици отъ еретицитѣ. Хоматиановитѣ думи *ὅς ἡ κατ' αὐτοῦ διέξοδιος ἱστορία διέξαισι* (іакоже ѿ нѣхъ писаніе проісхожденно кáжеѣ) явно посочватъ по-стария изворъ. Отъ сравнението обаче между пространното и краткото житие трѣбва да се предположи, че Хоматианъ е ималъ на рѣка и други вести и извори за живота на Климента. А че съ такива ще се е ползувалъ и Теофилактъ при написване на пространното житие, това установи Дриновъ въ предисловието къмъ новобългарския преводъ на сжщото житие (Животъ и дѣяния и пр. на св. отецъ нашъ Климентъ. Превелъ Д. Матовъ. Сръдецъ 1885, стр. 3—5). Мнението на Дринова сега се закрепва още повече следъ обнародване на Наумовото житие, чийто авторъ е билъ съчинилъ и житие на своя учителъ Климента. Срв. по-горе, стр. 309. Хоматианъ е вмѣстилъ въ житието и предания за Климента, които още били запазени въ епархиитѣ на Охридската архиепископия и особено въ самия Охридъ. Ето защо, съ откриването на нови паметници и съ по-голѣмото научно освѣтление на Кирило-Методиевото време, веститѣ на краткото житие почватъ да вдѣхватъ повече доверие. Такъвъ е напр. случаятъ съ известието за каменнитѣ надписи, говорещи за покръщането на българитѣ. И действително, единъ отъ тия надписи вече биде откритъ. Срв. по-горе, стр. 12 сл. Хоматиановото съобщение въ житието, че Климентъ билъ въвелъ въ употреба по-ясни буквени белези (кирилицата), отколкото онѣзи, които билъ изнамѣрилъ нѣкога Кирилъ (глагол.), сега вече се приема отъ повечето слависти.

Посочването въ житието, че Климентъ билъ отъ български родъ, може да се докара въ връзка съ даннитѣ на пространнитѣ жития на Кирила и Методия, че тия последнитѣ, преди още да заминатъ за Моравия, имали свои сътрудници и съмишленици за славянската си книжовна и религиозна дейность. Тия сътрудници ще сж произхождали отъ останалитѣ подъ византийска власть български славяни. Следъ смъртѣта на Методия и изгонването на ученицитѣ му, естествено е било за Климента и за други негови съотечественици да подирятъ подслонъ при своитѣ родни братя, та затова и веднага заминали за българската земя.